

هویت

مطالبه کرامت و سیاست نفرت

نویسنده:

فرانسیس فوکویاما

مترجمین:

رحیم افشاریان

مرضیه جوادی ارجمند

انتشارات دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش جمهوری اسلامی ایران

۱۴۰۲

سرشناسه	فوکویاما، فرانسیس، ۱۹۵۲-م، Fukuyama, Francis
عنوان و نام پدیدآور	هویت؛ مطالبه کرامت و سیاست نفرت/ نویسنده فرانسیس فوکویاما؛ مترجمین رحیم افشاریان، مرضیه جوادی ارجمند.
مشخصات نشر	تهران: ارتش جمهوری اسلامی ایران، دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، انتشارات دافوس
مشخصات ظاهری	۲۷۹ ص.
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۵۳۵۰-۳۸-۰ ریال ۱۲۰۰۰۰۰
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	Identity : the demand for dignity and the politics of resentment, First edition, c2018.
یادداشت	کتاب حاضر نخستین بار با عنوان "هویت: تقاضا برای کرامت و سیاست رنج و تنفر" با ترجمه لقمان کاظم پور توسط انتشارات و امان سخن در سال ۱۳۹۷ فیبا دریافت کرده است.
عنوان دیگر	هویت: تقاضا برای کرامت و سیاست رنج و تنفر.
موضوع	مشارکت سیاسی -- جنبه‌های اجتماعی سیاست هویتی Group identity-- Political aspects Group identity-- Political aspects Resentment Dignity کین تیزی کرامت انسانی قطبی‌گری (علوم اجتماعی) - جنبه‌های سیاسی aspects Polarization (Social sciences) - Political سیاست جهانی -- قرن ۲۱م World politics -- 21st century
شناسه افزوده	افشاریان، رحیم، ۱۳۶۵-، مترجم
شناسه افزوده	جوادی ارجمند، مرضیه، ۱۳۶۴-، مترجم

عنوان: هویت؛ مطالبه کرامت و سیاست نفرت

نویسنده: فرانسیس فوکویاما

مترجمین: رحیم افشاریان و مرضیه جوادی ارجمند

صفحه آرایی: حسین بیگدلی شاد

طراح جلد: علی تاصری

ناشر: انتشارات دافوس آجا

شمارگان: ۱۰۰۰

تعداد صفحه: ۲۷۹

نوبت چاپ: چاپ اول

تاریخ انتشار: ۱۴۰۲

چاپ و صحافی: مدیریت چاپ، انتشارات و فصلنامه دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا

قیمت: ۱/۲۰۰/۰۰۰ ریال

نشانی: تهران، میدان پاستور، خیابان دانشگاه جنگ، دانشگاه فرماندهی و ستاد، انتشارات دافوس

تلفن: ۶۶۴۱۴۱۹۱ - ۰۲۱، ۶۶۴۷۰۴۸۶ - ۰۲۱

مسئولیت صحت مطالب بر عهده مترجمین می‌باشد.

کلیه حقوق برای دافوس آجا محفوظ است. (نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است).

فهرست مطالب

۷	مقدمه بر ترجمه فارسی
۱۱	پیشگفتار
۲۳	فصل اول: سیاست کرامت
۳۳	فصل دوم: بخش سوم روح
۴۷	فصل سوم: درون و بیرون
۶۱	فصل چهارم: از کرامت به دموکراسی
۶۷	فصل پنجم: انقلاب‌های کرامت
۷۷	فصل ششم: فردگرایی اظهاری
۸۷	فصل هفتم: ملی‌گرایی و مذهب
۱۰۳	فصل هشتم: آدرس اشتباه
۱۱۱	فصل نهم: انسان نامرئی
۱۲۳	فصل دهم: دموکراتیک شدن کرامت
۱۳۷	فصل یازدهم: از هویت به هویت‌ها
۱۵۷	فصل دوازدهم: ما مردم
۱۷۴	فصل سیزدهم: داستان‌های مردم بودن
۱۹۶	فصل چهاردهم: چه باید کرد؟
۲۱۷	یادداشت‌ها
۲۶۹	منابع

وجود تفاوت میان انسان‌ها موجب شکل‌گیری ایده‌ها و اندیشه‌های گوناگونی درباره‌ی ابعاد مختلف هویت فردی و جمعی شده است. مسأله هویت فردی و هویت جمعی بازتاب اصلی چنین مناظره فکری‌ای است که در دهه‌های گذشته همواره مورد بحث پژوهشگران بوده است. در واقع، هریک از نظریه‌های اجتماعی - سیاسی رایج تلاش داشته‌اند نسبت بین هویت فردی و جمعی و امکان و امتناع هم‌سازی و ناهم‌سازی آن‌ها را مورد بحث و بررسی قرار دهند. هویت بر پایه‌ی نوعی تمایزبخشی و طرد برخی چیزها و به صورت سلسله‌مراتبی ساخته می‌شود. بر اساس این تلقی، واژه‌ی هویت دو معنای اصلی دارد: اولین معنای آن بیان‌گر مفهوم «تشابه مطلق» است و معنای دوم آن به مفهوم «تمایز» است که با مرور زمان سازگاری و تداوم را فرض می‌گیرد. به این ترتیب، مفهوم هویت به‌طور هم‌زمان میان افراد یا اشیاء دو نسبت محتمل برقرار می‌سازد: از یک طرف شباهت و از طرف دیگر تفاوت. در واقع، فعل «شناسایی» یعنی طبقه‌بندی کردن اشیاء و افراد و «تثبیت» که در ارتباط با چیزی یا دیگران هویت تعین می‌یابد - که از دیگر ابعاد معنای هویت هستند - در ارتباط با دیگران معنا می‌یابد. بنابراین، می‌توان معنای هویت را با چهار معنا مربوط دانست: تشابه، تفاوت، شناسایی و تثبیت. تثبیت «در بافت روابط اجتماعی، که بر درجه‌ای از بازتابی بودن^۱ دلالت دارد، به معنای درک ضرورت حضور دیگران برای تبیین مفهوم هویت است. در واقع هویت را صرفاً می‌توان هم‌چون فرایند «بودن» یا «شدن» فهم کرد که هیچ‌گاه یک موضوع تمام و حل شده نیست. پس هویت اجتماعی^۲ به‌طور خلاصه عبارت است از «شیوه‌هایی که به واسطه‌ی آن‌ها افراد و جماعات در روابط اجتماعی خود از افراد و جماعات دیگر متمایز می‌شوند و حاصل آن، برقراری روابط و پیوندهای هویتی و متمایز ساختن نظام‌مند نسبت‌های شباهت و تفاوت میان

افراد و جماعت‌ها است.^۱ شباهت و تفاوت با هم اصول پویای هویت و کُنه زندگی اجتماعی هستند. از این‌رو، هویت اجتماعی ذاتی نیست و محصول توافق و عدم توافق است و می‌توان در باب آن به چون‌وچرا پرداخت. زندگی اجتماعی انسان بدون وجود راهی برای دانستن این که دیگران کیستند و بدون نوعی درک از این که خود ما کیستیم، غیرقابل تصور است.^۲ یکی از نخستین کارهایی که در دیدار با یک آدم غریبه می‌کنیم، جای دادن او بر نقطه‌ای در نقشه‌ی اجتماعی خودمان است تا او را بشناسیم.

هویت در پرتو بازی قدرت و تمایزبخشی در قالب مناسبات خود - دیگری شکل می‌گیرد. این واقعیتی است که همواره باید تفاوت‌ها را در فرایندهای هویت‌رئیایی کرد و این امکان را در نظر گرفت که هویت از درون به‌وسیله‌ی همان تفاوت‌هایی که آن را شکل داده‌اند، متقسم می‌شوند. تفاوت و تمایز در طرح و نقشه هویت سیاسی به این معناست که فرد با جامعه به دنبال این خواهد بود که ارزش‌هایش را در تمایز با دیگران و بر پایه‌ی ایده‌ی «هویت/تفاوت» بنیان گذارد. بنابراین، «هویت در ارتباط با گونه‌هایی از تفاوت که به‌صورت اجتماعی ساخته شده‌اند، مستقر می‌شود. این تفاوت‌ها و تمایزها برای موجودیت ما ضروری است. اگر این تفاوت‌ها وجود نداشت، نمی‌توانستیم به‌طور متمایز و هم‌بسته موجودیت یابیم. هویت برای وجود داشتن نیازمند تفاوت است و در ادامه، تفاوت‌ها را به دیگری تبدیل می‌کند تا از قطعیات و مسلمات خود دفاع کند».^۳ از سال‌های دهه‌ی ۱۹۹۰ میلادی تاکنون، «هویت» یکی از چارچوب‌های وحدت‌بخش در مباحثات روشنفکری شده و جامعه‌شناسان، مردم‌شناسان، دانشمندان علوم سیاسی، روان‌شناسان، جغرافی‌دانان، تاریخ‌دانان و فیلسوفان به بحث درباره‌ی آن پرداختند. این گفت‌وگوهای بسیار متنوع، از بحث‌های آنتونی گیدنز

۱. رینچارد جنکینز (۱۳۸۱)، هویت اجتماعی، مترجم نوری یاراحمدی، تهران: نشر شیرازه، ۸-۵.

۲. نظری، علی‌اشرف (۱۳۹۰)، تحذیل امر سیاسی، چاپ دوم، تهران: انتشارات دانشگاه تهران، ۳۹.

درباره‌ی تجدد و تشخص (خودشناسایی) گرفته تا تأکید پست‌مدرنیستی بر «تفاوت» و از تلاش‌های گوناگون فمینیستی برای شالوده‌شکنی قراردادهای اجتماعی مبتنی بر جنسیت گرفته تا سردرگمی ناشی از احیای ناسیونالیسم و قومیت‌گرایی به عنوان نیروهای سیاسی مهم را دربرمی‌گیرد. هر چند بحث درباره‌ی هویت را نمی‌توان صرفاً مختص پست‌مدرن‌ها یا طرفداران «مدرنیته‌ی متأخر»^۱ دانست؛ زیرا هویت بدون تردید به‌طور تاریخی و فرهنگی در طول قرون گذشته و قرن بیستم مورد بررسی قرار گرفته است؛ اما این نکته نیز حقیقت دارد که در پایان قرن بیستم، به‌واسطه‌ی افزایش مباحثات، رشد جمعیت و فن‌آوری‌های ارتباطی کارآمد و پیچیده در جهان درهم‌تنیده، حجم گفتارها و مجادلات فکری درباره‌ی هویت گسترش یافته است.

کتاب هویت: مطالبه‌ی کرامت و سیاست نفرت (۲۰۱۸) نوشته فرانسیس فوکویاما، نظریه پرداز ژاپنی-آمریکایی که مشتمل بر ۱۶ فصل و دربرگیرنده‌ی مباحثی در باب «سیاست و کرامت»، «از کرامت تا دموکراسی»، «انقلاب‌های کرامت»، «فردگرایی»، «ملی‌گرایی و دین»، «انسان نامرئی»، «از هویت تا هویت‌ها»، «ما مردم»، «داستان‌های مردم بودن» و «چه باید کرد؟» است. فوکویاما، با ارائه بحثی اندیشه‌ای با به چالش کشیدن نگرش لیبرال همواره که با اولویت دادن به رفاه و بهروزی شهروندان و غیر محوری دانستن مسأله هویت در سیاست، این ایده را در مقابل مطرح می‌کند که شاهد سربرآوردن هویت‌های دینی، قومی، نژادی و... هستیم. در مصر، تونس و لیبی این جستجوی هویت تحت عنوان جستجوی کرامت برجسته شده و تحولات اخیر در این کشورها در قالب این جستجوی کرامت قابل توضیح است. سیاست هویت نیز از این جهت مهم است که جنبش‌های اجتماعی جدید و انقلاب‌ها به دنبال هویت هستند و سیاست هویت بسیار جدی مورد توجه قرار گرفته است. ایده‌ای که

بازنمود اصلی آن را می‌توان در این سخن فوکویاما ردیابی نمود: «اگر در کی عام از کرامت انسانی ایجاد نکنیم، محکوم به تحمل کشمکش‌های دائمی هستیم».

فوکویاما در هویت با اتخاذ رویکردی توصیفی، کوشیده است تا اهدیت‌یابی هویت را در قرائندهای سیاسی- اجتماعی مورد نظر قرار دهد. هرچند کمتر مبانی تئوریک لازم را برای بحث درباره‌ی هویت ارائه کرده و نگاهی مروری به مباحث دارد و این اثر جز آثار محدود فوکویاما است که کمتر به جوانب نظری بحث پرداخته است. در این کتاب مفاهیم پایه چندان توضیح داده نشده است. فوکویاما در بحث هویت فقط به تفاوت‌ها توجه می‌کند و شباهت را مورد بی‌توجهی قرار می‌دهد. به عنوان مثال در کتاب توضیحی داده نمی‌شود که کرامت چیست؟ اگرچه بسیار زیاد درباره کرامت بحث می‌شود. در فصل هفتم کتاب، بحث دین و ملی‌گرایی مشخص شده است و آیا مثلاً ملی‌گرایی باعث تفاسیر دینی شده و یا بالعکس؟ لذا این موضوع در کتاب مشخص و روشن نیست.

آقای رحیم افشاریان و خانم دکتر مرضیه جوادیان در حمتد تلاش داشته‌اند با تعهد و دقت کافی نسخه‌ای نو از ترجمه فارسی هویت ارائه کنند که تلاشی شایسته‌ی تحسین است. امید است که در پرتو چنین تلاش‌هایی، امکان درک آخرین مناظره‌های فکری - نظری فراهم شود و بتوان با رویکردی علمی - انتقادی، به بسط آگاهی و اندیشه‌ورزی یاری رساند.

علی اشرف نظری

دانشیار دانشگاه تهران

aashraf@ut.ac.ir